



## ESNAFLARIN AHİLİK SANDIĞI UYGULAMASINA KARŞI TUTUMLARI: KAHRAMANMARAŞ ÖRNEĞİ

Tuğçe METİN<sup>1</sup>  
Mustafa BAYLAN<sup>2</sup>  
Mustafa GÜNALAN<sup>3</sup>

### Öz

Bu çalışmanın temel amacı Kahramanmaraş'ta kendi nam ve hesabına çalışan sanat ve ticaret sahiplerinin Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması ile ilgili tutumlarını belirlemektir. Bu amaçla, çalışmanın ilk kısmında Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasının Sosyal Güvenlik sistemi içerisindeki yerinin daha iyi anlaşılması için bir kavramsal çerçeve çizilmiştir. Ardından, esnafların Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması ile ilgili tutumlarını ortaya çıkarabilmek adına, literatürde hali hazırda bir ölçek bulunmadığından, bir tutum ölçeği oluşturulmuştur. Ölçekle ilgili gerçekleştirilen güvenilirlik ve geçerlilik testlerinin sonuçları tutum ölçeğinin güvenilir ve geçerli olduğuna dair kanıtlar sunmuştur. Uygulanan anket sonucunda Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren ve Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasının kapsamına giren 274 katılımcıdan elde edilen veriler ışığında katılımcıların demografik özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA testleri kullanılarak bu demografik özelliklere göre Kahramanmaraş esnafının uygulamaya karşı tutumlarının farklılık gösterip göstermedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Esnaf Ahilik Sandığı, Sosyal Güvenlik, İşsizlik Sigortası, Tutum Ölçeği

**Jel Sınıflandırması:** Z22, E24, Z13

### ATTITUDES OF TRADESMEN TO THE APPLICATION OF AHI FUND: THE SAMPLE OF KAHRAMANMARAŞ

### Abstract

The main purpose of this study is to determine the attitudes of self-employed employees in Kahramanmaraş about the practice of Tradesmen Ahi Fund. For this purpose, in the first part of the study, a conceptual framework was drawn for a better understanding of the place of the Tradesman Ahi Fund application in the Social Security system. Then, in order to reveal the attitudes of the tradesmen regarding the practice of the Craftsman Ahi Fund, an attitude scale was created since there is no scale in the literature. The results of the reliability and validity tests performed on the scale provided evidence that the attitude scale is reliable and valid. As a result of the questionnaire applied, the demographic characteristics of the participants were revealed in the light of the data obtained from 274 participants operating in Kahramanmaraş and included in the scope of the Tradesman Ahi Fund application. In addition, by using independent sample t-test and one-

<sup>1</sup>Öğr. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Pazarcık Meslek Yüksek Okulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, [tugcekaracevirgen@ksu.edu.tr](mailto:tugcekaracevirgen@ksu.edu.tr), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6304-0320>.

<sup>2</sup>Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, [m\\_baylan@ksu.edu.tr](mailto:m_baylan@ksu.edu.tr), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8604-4634>.

<sup>3</sup>Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F., Sosyal Hizmet Bölümü, [mgunalan@ksu.edu.tr](mailto:mgunalan@ksu.edu.tr), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1653-7801>.

**Atıf/To Cite:** Metin, T., Baylan, M. & Günalan, M. (2022). Esnafların Ahilik Uygulamasına Karşı Tutumları: Kahramanmaraş Örneği. *Journal of Economics and Research*, 3(1), 88-108.

way ANOVA tests, it was tried to determine whether the attitudes of Kahramanmaraş shopkeepers towards the practice differ according to these demographic characteristics.

**Keywords:** Tradesmen Ahi Fund, Social Security, Unemployment Insurance, Attitudes Scale

**Jel Classification:** Z22, E24, Z13

## GİRİŞ

Bir refah devleti uygulaması olan sosyal güvenlik, bireyleri sosyal risklere karşı koruyan sistemler bütünü şeklinde betimlenebilir. Sosyal güvenliğin kapsamına giren ve uluslararası literatürde kabul görmüş çeşitli sosyal riskler söz konusudur ve bunlardan önemli bir tanesi de işsizliktir. Mevcut çalışma ve ücret şartlarında emeğini sunan, çalışma isteğine sahip olmasına rağmen çalışma imkânı bulamayan kişiler işsiz, bu kişilerin içerisinde buldukları statü ise işsizlik olarak adlandırılmaktadır. İşsizlik gerek gelir azalması gerekse gider artışı şeklinde önce kişiyi ardından da toplumu olumsuz etkilemektedir. İşsizliğin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için sosyal güvenlik kapsamında aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanabilmektedir. Pasif istihdam politikalarından birisi olan işsizlik sigortası, işsizlik durumunun iktisadi etkileri ile mücadelede ön plana çıkmaktadır. İşsizlik sigortaları, mevzuatta çerçevesi çizilmiş olan işsizlik durumu halinde, kişinin gelir azalması veya gider artışını telafi etmek ve yeniden işgücü piyasasına dâhil olmasını sağlamak üzere hazırlanmıştır.

İşsizlik sigortasına ilişkin ilk uygulama örnekleri dünyada 19. Yüzyılın birinci çeyreğinde, Türkiye’de ise 20. yüzyılın son yıllarında görülmektedir. Yaklaşık iki yüzyıldır çeşitli biçimlerde süregelen işsizlik sigortası uygulamaları temelde işçi statüsünde çalışanları kapsamaktayken, son yıllarda, refah devleti bağlamında toplumun tümünü eşit düzeyde koruyabilmek adına işsizlik sigortalarının kapsamının genişletildiği görülmektedir. Bu bağlamda artık işçi statüsünde çalışanların yanında, kendi nam ve hesabına çalışanları da kapsamına alan işsizlik sigortası uygulamaları söz konusudur.

Literatürde esnaf ahilik sandığı uygulamasına ilişkin ampirik bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Öte yandan kendi nam ve hesabına çalışan kişiyi kapsayan işsizlik sigortası uygulaması Türkiye’de “Esnaf Ahilik Sandığı Uygulaması” olarak isimlendirilmektedir. Dolayısıyla kendi nam ve hesabına çalışanlarla ilgili gerçekleştirilmiş çalışmalar esnaf ahilik sandığı uygulaması ile ilgili aydınlatıcı olabilir. Ancak literatürde kendi nam ve hesabına çalışanlarla ilgili gerçekleştirilmiş çalışma sayısı da çok kısıtlıdır. Literatürde ampirik bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte çeşitli teorik çalışmalar mevcuttur.

Örneğin, Keret (2001), İsrail için 2001 yılını kapsayan çalışmada, serbest meslek sahiplerinin de diğer çalışanlar gibi sosyal korumaya ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Öneri olarak ise, serbest meslek sahipleri için devletin kontrolünde yer alacak özel işsizlik sigortası uygulamalarının kurulabileceğini ifade etmektedir. Wießner vd. (2016) ise 2006-2016 yılları arasında Almanya’da serbest meslek sahibi kişilere uygulanan işsizlik sigortasının gönüllü katılımına dikkat çekmiş ve potansiyel katılımcıların bilgi eksikliğinden dolayı bu sigortaya katılımın düşük seviyelerde kaldığını belirtmişlerdir.

Tsuruga (2020) 2015-2019 yılları arasında G-20 ülkelerini kapsayan çalışmada, çalışanların istihdam şekline bakılmaksızın sosyal koruma kapsamında daha eşit muamele görmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Bu eşitliği sağlamanın araçlarından birisinin de kendi adına çalışanların işsizlik sigortası kapsamında yer almaları olarak belirtilmektedir. Çalışmaya göre, 2017 yılında istihdamda yer alan toplam işgücünün Amerika’da yaklaşık %6’sı, Kanada’da %7’si, Japonya’da %10’u, Fransa’da %11’i, İtalya’da %24’ü,

Türkiye’de %33’ü serbest meslek sahibidir. Bu ülkelerin hiçbirinde bu statüde çalışanların işsizlik sigortasına erişimi söz konusu değildir. Yine istihdamda yer alan toplam işgücünün Almanya’da %10’u, Büyük Britanya’da %16’sı, Yunanistan’da %25’i serbest meslek sahibi olmakla birlikte bu kişilerin ise işsizlik sigortasına yalnızca kısmi erişim hakkı olduğu belirtilmektedir.

Avlijaš (2020) çalışmasında 2018-2020 döneminde Avrupa Birliği (AB) üyesi devletlerde serbest meslek çalışanlarının sosyal korumaya erişimini ve bu sosyal korumanın içeriğini incelemiş, sosyal koruma araçlarından birisi olan işsizlik sigortası uygulamasının yaygınlaştırılmasının, toplum refahını artırıcı etkisine dikkat çekmiştir.

Türkiye’de kendi nam ve hesabına çalışan statüsündekilere yönelik işsizlik sigortası uygulamalarını konu alan tek çalışma Baydar (2012) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Baydar, kendi adına bağımsız çalışanların da işsizlik tehlikesine karşı sosyal koruma kapsamına alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bu kapsamın “iflas sigortası” niteliğinde olabileceği ve mevcut işsizlik sigortası fonundan ayrı olarak yeni bir fon kurulabileceği önerisini getirmiştir. Bu fona ilişkin 2011-2031 yıllarını kapsayan 20 yıllık bir projeksiyon çalışması yapmış ve 2000-2010 yıllarına ait verilerden yola çıkarak normal zamana ve kriz zamanlarına ait olası iflas oranlarını belirlemiştir. Bu oranlar üzerinden olası yeni bir işsizlik fonunun yönetim giderleri de dâhil edilerek açık vermeden yönetilebilmesi için katılımcılardan alınması gereken prim oranlarının ne olması gerektiğini hesaplamıştır.

Literatürde konu ilgili özellikle ampirik çalışmaların az olması, bu çalışmanın özgün değerini artırmaktadır. Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasının mevzuatı 2017 yılında ilan edilmiş olup uygulamanın yürürlüğe girme tarihi önce 01.01.2018, ardından 01.01.2020 ve son olarak 31.12.2023 olarak ilan edilmiştir. Esnaf Ahilik Sandığı Uygulaması, henüz yürürlüğe girmemiş olsa dahi, içeriği itibarıyla toplumun daha önce işsizlik sigortası kapsamında yer almamış bir kesimini ilk kez işsizlik sigortası kapsamına almayı amaçlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında çalışma ayrı bir önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada Türkiye’de ilk defa işsizlik sigortası türünde bir uygulamanın kapsamına dâhil olacak olan kesimin, Kahramanmaraş ili örneğinde, Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasına ilişkin tutumlarının ne yönde olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışma üç temel kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda literatür yardımıyla temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci kısımda araştırmanın yöntemi, uygulanma süreci ve bulguları sunulmuştur. Son olarak bulgular değerlendirilmiş, çalışmanın kısıtları göz önünde bulundurularak ilgili taraflara ve araştırmacılara önerilerde bulunulmuştur.

## 1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

### 1.1. Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kavramının sosyal koruma ile birlikte ve hatta bazen onun yerine kullanıldığı görülmektedir (Standing, 2007: 511). Sosyal güvenlik, bir refah devleti görevi olarak sosyal korumayı sağlamanın ve yaygınlaştırmanın temel araçlarından birisidir. Bu nedenle sosyal güvenliği tanımlayabilmek için öncelikle sosyal koruma kavramının ne olduğu üzerinde durmak gerekir.

Literatür incelendiğinde sosyal korumanın tanımı konusunda bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Bunun temel nedeni kavramın dinamik ve değişken bir içeriğe sahip olmasıdır. Ayrıca uluslararası örgütler sosyal koruma kavramına kendi faaliyet alanları açısından bakmaktadırlar. Örneğin, ILO’ya göre sosyal koruma, kişinin temel sağlık, hizmet ve mal ihtiyacını giderebilecek düzeyde devlet güvencesi altında olmasıdır (ILO, 2020). Dünya Bankası (The World Bank-WB) ise sosyal korumayı istihdam ve işgücü kavramlarına

değinererek; istihdama erişim fırsatı tanınması ile birlikte yoksulluktan korumak ve sigorta kapsamında olabilmek için “eşitlik uygulamalarının tümü” olarak açıklamaktadır (WB, 2012: 2-3). Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF) sosyal korumayı; daha eşitlikçi ve verimli bir ekonomi için hane halkının yoksulluk ile yıkıcı kayıplardan korunması adına piyasadaki aksaklıklarının giderilmesi şeklinde betimlemektedir (IMF, 2020). İktisadi İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organization for Economic Co-operation and Development-OECD) sosyal korumayı sistemsel bir hareket şeklinde görerek yoksullar ve yoksulluğa karşı savunmasız olanların hangi ölçüde kapsama alındığını vurgulamaktadır (OECD, 2020).

Her ne kadar sosyal koruma kavramının tanımı üzerinde bir fikir birliği yoksa da, tanımlarda üzerinde durulan ortak noktalar dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki sosyal korumanın genellikle sosyal refah ve dolayısıyla gelir ile ilişkilendirilmesi, ikincisi ise bu unsurları sağlama görevinin devlete yüklenmesidir. Esasen tarih boyunca sosyal koruma geleneksel yapı içerisinde aileye yüklenmiş bir görevdir (Gökbayrak, 2017: 82). Ancak refah devleti anlayışının son yıllardaki dönüşümünden sosyal korumanın da etkilendiğini ve bu görevin artık devlete yüklendiğini söylemek mümkündür (Öztürk, 2014: 60).

ILO sosyal güvenlik kavramının bir insan hakkı olduğunu vurgularken aynı zamanda sosyal ihtiyaçlara karşı evrensel bir koruma olarak ifade etmektedir. Bu korumanın nakdi veya ayni yardımlar şeklinde özellikle hastalık, işsizlik, analık, sağlık ve yaşam döngüsü içerisindeki gelir güvencesizliği tehlikelerine karşı sağlanması gerektiğini belirtmektedir (ILO, 2020). Uluslararası Sosyal Güvenlik Derneği (International Social Security Association-ISSA) ise sosyal güvenliği bir sosyal koruma programı olarak bireylere yaşlılık, işsizlik, iş göremezlik veya engellilik durumlarında, hayatta kalmaları, temel tıbbi ihtiyaçlarını giderebilmeleri ve çocuk yetiştirebilmeleri için belirli ölçülerde sağlanması gereken bir gelir güvencesi şeklinde tanımlamaktadır (ISSA, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) sosyal güvenliği “İnsanların gelirlerine bakılmaksızın toplum huzurunu ve refahını bozan sosyal tehlikelerin verdiği zararlardan insan hakkı ve esas itibarıyla de devlet görevi olarak primli ya da primsiz sistemlerin kullanılması, kişilerin sosyal tehlikelerin zararlarından kurtarılma güvencesi” şeklinde betimlemektedir (SGK, 2020).

Yazgan (1972: 191) bu kavramı açıklarken, bunun bir ihtiyaç olduğu vurgusunu yapmakta ve fiziki ve iktisadi olarak sınıflandırılan belirli tehlikelerin sonuçlarına karşın bireyin ve toplumun korunması ihtiyacı şeklinde tanımlamaktadır. Ayhan (2012: 43) ise sosyal güvenlik kavramını mesleki, fizyolojik veya sosyo-ekonomik risklerden dolayı geliri belirli süreyle veya sürekli olarak kesilmiş kişinin temel gereksinimlerinin karşılanması şeklinde açıklamaktadır. Bu tanımların hemen hemen hepsinin sosyal riskler sonucunda ortaya çıkan gelir azalması veya gelir kesintisinin telafisi hususu etrafında şekillendikleri görülmektedir.

Tarihsel seyirde ailenin, dini kurumların, çeşitli meslek kuruluşlarının veya sandıkların sorumluluğunda olan ve yalnızca bir yardım anlayışı ile sınırlı kalan sosyal güvenliğin, bir devlet görevi olarak nitelendirilmesini sağlayan olay sanayi devrimidir. İşçi sınıfının doğuşunu beraberinde getiren bu süreçte görülmüştür ki, servetini hızla büyüten sermaye sınıfına karşılık işçi sınıfı; sosyal bakımdan varlığını sürdürmekte güçlük çeken, düşük geliri, sermayesiz, çalışma güvencesinden yoksun bir sınıfa dönüşmüştür (Dilik, 1988: 70-76). İşçi sınıfının içinde bulunduğu bu durumun iyileştirilmesi gerekliliği, sosyal güvenliğin bir devlet görevi olarak doğmasına neden olmuştur.

ILO, herkesin sosyal güvenlik hakkına sahip olduğunu belirtip bu hak kapsamında bireyin korunması gereken sosyal güvenlik tehlikelerini 9 başlık altında sıralamıştır. 102

No'lu Sosyal Güvenliğin Asgari Normları isimli sözleşmede belirtilen bu tehlikeler; iş kazaları ile meslek hastalıkları, hastalık, iş göremezlik, gebelik, maluliyet, yaşlılık, ölüm, işsizlik ve aile yardımı şeklindedir (ILO, 2020).

## 1.2. İşsizlik Sigortası

ILO'ya göre işsizlik kavramı; referans döneminde çalışmayan, çalışma çağında yer alan, çalışmaya hazır durumda ve iş aramak için girişimde bulunmuş kişilerin durumunu ifade etmektedir (ILO, 2020). Türkiye İstatistik Kurumu'nun işsizlik istatistiklerine temel aldığı işsiz tanımı ise; "Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan -kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan- kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki fertler" şeklindedir (TÜİK, 2020).

İşsizlik türleri için genel kabul görmüş bazı sınıflandırmalar söz konusudur. Örneğin Işığışok (2015: 133-140), literatürde yer alan işsizlik sınıflandırmalarının; tam-kısmi, gönüllü-gönülsüz, kısa-uzun, açık-gizli işsizlik gibi karşıt ifade başlıkları altında toplandığını aktarmıştır. Açık ve gizli işsizlik ana başlıkları altında işsizlik türlerini ise; mevsimlik, yapısal, konjonktürel, geçici işsizlik ile sürekli durgunluktan kaynaklı işsizlik başlıkları ile tanımlamaktadır.

Zadil (1960: 227-228), işsizliği ekonomik nedenlerden dolayı işsizlik ve şahsi nedenlerden dolayı işsizlik olarak kavramın ortaya çıkış gerekçesi bazında sınıflandırmaktadır. Buna ek olarak ise; fluktuasyon -muvakkat veya geçici- işsizlik, mevsimsel işsizlik, konjonktür işsizliği, strüktür -bünyesel- işsizlik olarak işsizlik türlerini sıralamaktadır.

İşsizlikle mücadeleyi gerekli kılan unsur işsizliğin yalnızca, gelirsiz ve çoğu zaman da güvencesiz kalan bireyi ilgilendiren yalnızca şahsi bir konu olmamasıdır. İşsizlik hem şahsi hem de toplumsal bir meseledir. İşsizliğin niteliği ülke ekonomilerinin üretim alt yapısının çeşitliliği ile doğrudan ilişkilidir. Ayrıca ekonominin gelişmişlik seviyesine de bağlıdır ve hemen hemen her ekonomide ilgili otoriteler tarafından çözüme kavuşturulmayı bekleyen temel sorunlar arasında yer almaktadır.

İşsizlik ile mücadelede iki ana başlık söz konusudur; işsizliğin ortaya çıkış nedenleri ile mücadele ve işsizliğin sonuçlarına ilişkin mücadeledir (Öktem, 2012: 25-29). Bunlardan hangisinin önceleneceği ya da uygulanacağı her ekonominin kendi iç dinamikleri doğrultusunda cevap bulmaktadır. Bu bağlamda aktif ve pasif istihdam politikaları olmak üzere iki tür işsizlikle mücadele yaklaşımı ortaya çıkmaktadır.

Aktif istihdam politikaları özünde işsizliğin nedenlerine odaklanarak istihdam yaratma gayesindeki politika ve önlemleri içermektedir (Duruel, 2011: 393). İşsizlik oranlarını azaltmayı hedefleyen aktif istihdam politikaları, pasif istihdam politikalarının alternatifi değil, tamamlayıcıdır (Biçerli, 2000: 455).

Pasif istihdam politikaları ise işsizlik ile mücadelenin sonuçlar kısmında yer alan politikalardır. Bir başka ifade ile işsizliğin ortaya çıkış nedenlerinin çözümlenmesinden ziyade, işsizliğin bireyde ortaya çıkardığı olumsuz ekonomik sorunlara gelir ve güvence yaratmaya çalışmaktadır (Kocabaş ve Canbey Özgüler, 2019: 268). Pasif politikalar yalnızca işsiz kalan bireyi kapsama almamakta aynı zamanda bireyin ailesi ve geniş anlamda da toplumun üzerinde oluşabilecek olumsuzlukları kapsamına almaktadır (Biçerli, 2000: 455).

İşsizlik sigortası, işsizlik ile mücadelede pasif istihdam politikaları içerisinde yer almaktadır. Esas gayesi, işsizliğin bireyde, ailesinde ve toplumda ortaya çıkarabileceği olumsuz ekonomik ve hatta kısmen de psikolojik sorunları bertaraf etmektir.

İşsizlik sigortası, “çalışmak arzu ve isteğinde olmasına karşın, istemi dışında işini yitiren işçilerin uğradıkları gelir kayıplarının, kısmen de olsa giderilmesini amaçlayan bir tazmin yöntemi”dir (Başterzi, 1996: 53). Bir diğer tanımda işsizlik sigortası “çalışanları işsizlik riskine karşı koruma altına almak ve işsizliğin ortaya çıkardığı maddi ve manevi sorunları gidermeye çalışmak amacıyla ortaya konan bir sosyal teknik”tir (Yalçınar, 2000: 169). İŞKUR’a göre ise “bir işyerinde çalışırken çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara, işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu” bir sigortadır (İŞKUR, 2020).

İşsizlik sigortası, ekonominin durgunluk yaşaması veya gerilemeye girmesi halinde bireylerin satın alma gücünü desteklemekte ve dolayısıyla ekonomide bir dengeleme rolü üstlenmektedir (Luigjes vd., 2019: 315). Elbette bu rolün işlevsel olabilmesi için işsizlik sigortası edimlerinin piyasadaki satın alma gücüne denk seviyede olması gerekmektedir. Bir sigortadan sağlanacak edimlerin niteliği, sigorta edilebilir riziko ile doğrudan ilişkilidir. Burada öne çıkan konu ise işsizlik, sigorta edilebilir bir riziko mudur sorusudur (Öktem, 2012: 28). Belirtmek gerekir ki, işsizlik sigortası, özel sigortacılık mantığından ziyade, bir kamu koruma programı olarak nitelendirilmekte ve birey ile toplumun menfaati ön planda tutulmaktadır. Bu nedenle özel sigorta mantığında yer alan telafi edilebilir risk olgusu yerine, toplum refahını koruyucu bir sigorta dalı oluşu öne çıkmaktadır.

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu, gelir desteğinin yanında ayrıca yeniden işe yerleştirme ve mesleki eğitim uygulamalarını da kapsamına alarak aktif ve pasif istihdam politikalarını bir arada uygulamayı öngörmektedir. Kanun kapsamında yer alan, gelir desteği dışındaki uygulamalar için kişinin işçi olarak çalışırken işini kaybetmiş olması ön koşul olarak yer almamaktadır. Bir başka ifade ile Türkiye’de İşsizlik Sigortası uygulaması kapsamında yeniden işe yerleştirilme veya mesleki eğitim uygulamalarından yararlanmak için işini kaybetmiş olma veya işçi statüsünde çalışma, belirli bir süre işsizlik sigortası primi ödemiş olma gibi ön şartlar yoktur.

Türkiye’de 2020 yılı itibarıyla hâlâ aynı yasa yürürlükte olup 31.12.2023 tarihi itibarıyla yasada bir genişleme yapılması planlanmaktadır. Bu genişleme Esnaf Ahilik Sandığı ismi ile bir tür kapsam genişlemesidir. 1 Ocak 2024 tarihinde yürürlüğe girmesi planlanan Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması ile işçiler dışında ilk kez kendi adına bağımsız çalışanların zorunlu katılım esası ile işsizlik sigortası kapsamına alınması planlanmaktadır.

### 1.3. Esnaf Ahilik Sandığı

#### a. Ahilik, Esnaf ve Sandık Kavramları

Geçmiş 11. yüzyılda Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya göçüne dayansa da bugün bilinen anlamıyla ahiliğin 13. yüzyılda şekillendiği kabul edilmektedir (İleri, 2019: 203) ve 13. yüzyıldan 19. yüzyıla değin Anadolu’daki esnaf ve sanatkâr birliklerine verilen isimdir (Bayram, 2012: 83).

Ahi teşkilatları dini temellere dayanan meslek örgütleridir (Yenihan, 2017: 185). Teşkilatın oluşumunu sağlayan bazı temel ilkeler söz konusudur. Bu ilkeler israftan kaçınma, kaliteli üretimi yapmanın sağlanması, kaliteli insan gücü yetiştirme, “önce tebaanın sonra dışarının ihtiyaçları” prensibi dâhilinde öncelikle iç tüketime esas miktarın ve kalitenin ardından dış tüketime esas üretimin belirlenmesi şeklinde sıralanabilir. Ahilik teşkilatlarında

vasıflı bireyin ekonomiyi geliştirici ana öge olduğu düşüncesi hâkim olup işyerleri birer okul, ustalar öğretmen olarak nitelendirilmekte ve usta-kalfa-çırak ilişkisi dâhilinde mesleğin öğretilmesi ve geliştirilmesi esas alınmaktadır (Öksüz, 1993: 28-29).

Ahilik ve ahilik teşkilatı ilgili dönemde İslam dünyasının öğretileri ile oluşturulmuş olup çağının sosyal güvenlik sağlayıcısı olarak nitelendirilmektedir (Dilik, 1988: 58). Ahilik teşkilatını tanımlarken “müdahaleci, tanzim edici, emredici ve yaptırım gücüyle geliri yeniden dağıttıran” bir meslek birliği olduğu ifade edilmektedir (Öksüz, 1993: 30). Bu noktada ahilik kavramının bir örgütlenme şekli olarak uygulandığını ve bu örgütlenmenin hem ahlaki hem de ekonomik değerlerle iç içe olduğunu söylemek mümkündür. Belirtmek gerekir ki, lonca teşkilatları da ahilik yapılanmasına benzer özellikler göstermektedir. Ancak loncalar, ahi teşkilatlarından daha sonra kurulmuş ve ahilikten farklı olarak aynı dine mensup kişilerden ziyade yalnızca aynı mesleğe mensup kişileri bir araya getirmek esasına dayanmaktadır (Yenihan, 2017: 185). Her ikisinin ortak noktası ise; meslek temelli örgütlenme ile üyelerinin mesleki ve iktisadi ihtiyaçlarına destek olmasıdır.

Günümüzde esnaf; “ekonomik faaliyeti, sermayesinden fazla bedeni çalışmasına dayanan” ve geliri mevzuatta belirlenmiş sınırların altında olan “sanat veya ticaretle uğraşan kişi” olarak tanımlanmaktadır (Türk Ticaret Kanunu, Md.15). Tarihte aynı mesleği yürüten kişilerin bir araya geldikleri ilk örgütlenme biçimlerinin esnaflık vasfı altında oluşturulduğu bilinmektedir. Ayrıca Osmanlı’da şehirlerin tüketim ihtiyaçlarının belirlenmesinin ve üretimin gerçekleşmesinin esnaf teşkilatları ile devletin ortak çalışması sonucu olduğu görülmektedir (İleri, 2019: 205). Bu doğrultuda esnaf iktisadi hayatın yönetimi yönünde de devlet erkânına yardımcı olmuşlardır.

Sandık, iktisadi bir terim olarak içerisinde birikim yapılan ve bu birikimin ihtiyaç sahiplerine dağıtıldığı oluşumdur. Tarih boyunca sandıklar sosyal koruma bakışıyla, belirli niteliklere sahip kişileri kapsamına alarak, bu kişilerin sosyal yardım ve sosyal güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Sandık kavramı Osmanlı’da 19. yüzyıl başında kendisine yer bulurken dünya tarihinde 19. yüzyıl sonunda Almanya’da kullanıldığı görülmektedir. Bismarck’ın ilk sosyal sigortalar sistemini oluşturma aşamasında, işçiler için oluşturduğu yardımlaşma ve dayanışma sandıkları bu alanda öne çıkmaktadır (Yenihan, 2017: 182).

Sandıklar Türkiye’nin sosyal güvenlik ve sosyal sigortalar tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. 1954 tarihli ve 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu, 1971 tarihli ve 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununu (Bağ-Kur), sosyal güvenlik sistemi vakıf statüsündeki sandıklar ve tamamlayıcı nitelikte sosyal sigorta sandıkları bunlara örnek olarak gösterilebilir (Özbek, 2006: 325).

## **b. Esnaf Ahilik Sandığı ve Kapsamı**

İşsizlik hali yalnızca bir hizmet akdine bağlı olarak çalışanlar için geçerli olmayıp kendi adına ve hesabına çalışanlar da çeşitli ekonomik gerekçelerden dolayı işsiz kalabilmektedirler. Esnaf ahilik sandığı, Türkiye’de kendi adına bağımsız çalışanların yer aldığı sigorta kolundan sosyal sigortalar sistemi kapsamında olanlar için uygulanacak işsizlik sigortasının ismidir. Bu kavramın yabancı literatürde birebir karşılığı olmamakla birlikte “self-employment unemployment insurance” ile “small business owner insurance” kavramlarının toplamı kısmi olarak esnaf ahilik sandığına denk düşmektedir. Self-employment; kendisi dışında hiçbir çalışanı olmayan serbest meslek sahibidir. Small business owner ise; kendisi dışında yanında bir veya birkaç çalışanı olan çalışma biçimidir (Martinez, 2020).

Türkiye’de 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu Madde 65’e göre serbest meslek; “sermayeden ziyade şahsi mesaiye ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlerin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılmasıdır”. Bir başka ifade ile sermayesi emeği olan ve bir işverene bağlı olmaksızın yapılan işlerin tümü serbest meslek olarak adlandırılmaktadır. Bu tanımlar doğrultusunda serbest meslek olarak anılan meslekler; psikologluk, avukatlık, veterinerlik, diş hekimliği, doktorluk, mimarlık, mali müşavirlik, ressamlık, noterlik, sanatçılık, yönetmenlik şeklinde sıralanabilmektedir. Bunlar serbest mesleklerin yalnızca bir kısmıdır. Self-employment kavramı ayrıca Türkçe’de esnaf kavramına da eşdeğerdir. Esnaf ise 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 15. Maddesi’nde “İster gezici olsun ister bir dükkânda veya bir sokağın belirli yerlerinde sabit bulunsun, ekonomik faaliyeti sermayesinden fazla bedeni çalışmasına dayanan ve geliri 11inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca çıkarılacak kararnamede gösterilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaretle uğraşan kişi” olarak tanımlanmaktadır. O halde esnaf da esasen bir serbest meslek sahibidir.

Small business owner ise Türkçe’de kendisine küçük işletme sahibi olarak karşılık bulmaktadır. Bu kavram da esnaflığa benzemektedir. Ancak esnaflık dışında 2005 tarihli Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik 5. Madde gereği small business owner kavramı ile eş değerlendirilebilecek iki kavram daha söz konusudur. Mikro işletme; “on kişiden az yıllık çalışan istihdam eden” işletmeler, küçük işletme; “elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden” işletmeleri göstermektedir (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik, Md. 5).

Bu noktada bir diğer önemli ayırım ise sigortalılık ilişkisidir. Türkiye’de üç temel sigortalılık ilişkisi söz konusudur. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Madde 4’e göre; “hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar”, “köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar” ve “kamu idarelerinde çalışanlar” olmak üzere üç temel çalışma ilişkisine bağlı üç temel sigortalılık ilişkisi söz konusudur. Hiçbir sigortalılık ilişkisi işletmelerin çalışan sayısı veya vergiye esas gelir düzeyine göre değişiklik göstermemektedir. Kısaca Türkiye’de self-employment veya small business owner kavramlarının tam karşılıklarını ifade etmek güç olsa da, bu kavramların tümü tek bir sigorta ilişkisine denk düşmektedir; kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar.

Esnaf ahilik sandığı ile kanun kapsamına alınan belirli ölçütlere haiz sermaye sahibinin, iş yerini iflas ile kapatması veya devretmesi dolayısıyla işsiz kalması halinde belirli süre ve şartlar dâhilinde bu kişiye gelir güvencesi sağlanması amaçlanmaktadır.

İçerisinde barındırdığı diğer alt kavramların anlamları incelendiğinde esnaf ahilik sandığı kavramı özünde bir anlam farklılaşması göstermektedir. Zira ahilik kavramı bağlamında esnaf tarih boyunca eğitim, disiplin, üretime ilişkin kontrol, çeşitli risklere karşı güvence gibi çok geniş bir yelpazede ve kendi istekleriyle örgütlenmişlerdir. Ancak Esnaf Ahilik Sandığı’nda devlet eliyle gerçekleştirilecek, adı örgütlenme biçimi olan ancak içeriği yasa olan bir durum söz konusudur. Esnaf Ahilik Sandığı tarihinde sandıkların üyelerine sağlamış olduğu yaşlılık, hastalık, ölüm gibi diğer birçok tehlikeye karşı gelir elde etme fonksiyonlarını da yerine getirmemektedir. Bu kavramda yer alan sandık oluşumu yalnızca işsizliğe karşı koruma fonksiyonu sağlamaktadır. Bu noktada kavram alt kavramları ile yalnızca kısmi bağlantı içerisinde olup tarihteki sandık kavramı ile yalnızca isim benzerliği göstermektedir. Kısacası Türkiye’de modern sosyal güvenlik sisteminin esnaf statüsünde çalışanlara henüz sunmadığı işsizlik tehlikesine karşı güvenceyi, bu kavram dâhilinde sunmayı amaçladığı söylenebilir.



### c. Esnaf Ahilik Sandığı Mevzuatı

Esnaf ahilik sandığı mevzuatı ilk kez 23.02.2017 tarihinde 6824 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 9. Maddesi'nde yer almıştır (Resmi Gazete, Sayı:30001). İlgili kanun maddesi ile Esnaf Ahilik Sandığı mevzuatı bir ek madde olarak nitelendirilmiş ve 4447 Sayılı İşsizlik Sigortasına taşınmıştır. Yürürlük tarihi ise 01.01.2018 olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu tarih önce 1.1.2020'ye, ardından 1.1.2021 tarihine ve son olarak 31.12.2023 tarihine ötelenmiştir (7256 Sayılı Kanun, Md. 9).

Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasının yönetimine ilişkin usul ve esasları içeren ayrı bir yönetmelik yayınlanmamış olup, sandığın yönetimine ilişkin hükümler 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu Ek Madde-6'da yer almaktadır. İlgili maddeye göre esnaf ahilik sandığı; Türkiye İş Kurumu yönetim kurulu tarafından alınacak kararlar ile işletilecek ve yönetilecektir. Sandık fon esasına dayanmaktadır. Denetim yetkisi ise Sayıştay'dadır. Ayrıca; "Esnaf Ahilik Sandığının gelir ve giderleri üçer aylık dönemler hâlinde 3568 sayılı Kanuna göre ruhsat almış, denetim yetkisine sahip meslek mensubu yeminli malî müşavirlere denetletirilerek denetim raporlarının sonuçları ilân edilir" hükmü bulunmaktadır (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/A-1). Sandığa ilişkin tüm hizmet ve işlemler için İşkur görevlendirilmişken, primlerin toplanmasına ilişkin sorumluluk ise SGK'ya verilmiştir (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/A-5).

Sandığın gelir kalemleri; başta kapsamda yer alanlardan alınacak primler olmak üzere, primlerin değerlendirilmesi sonucunda elde edilen kazançlar, sandığın açık vermesi durumunda bütçe transferleri, olası ceza, gecikme zammı ve faizler ile diğer gelir, kazanç ve bağışlar olarak ifade edilmektedir (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/2).

Sandığın gelirleri, Genel Devlet Bütçesi kapsamı dışında sayılmakta olup, damga vergisi dışında herhangi bir kesinti yapılmamakta ve de gelirlerinden bütçeye aktarım söz konusu olamamaktadır (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/4).

Gider olarak ise sandık ödenekleri, bir başka ifade ile önceden belirlenmiş koşulların sağlanması halinde bağlanacak esnaf ahilik sandığı ödeneği ilk gider kalemidir. Kurumun sandığın yönetimi için ihtiyaç duyacağı bina ve donanım giderleri, sigorta primleri ve ayrıca ilgili kanununun 48. Maddesinde belirtilen yeni iş bulma hizmeti ile yeniden istihdama kazandırılmak üzere verilecek kurs ve programlar sandığın gider kalemleri arasında yer almaktadır (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/3).

Esnaf ahilik sandığı edimlerden birincisi, sigortalının işsiz kalması durumunda verilecek olan ödenektir (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/8-a). Ödenek edimi dışında sigortalılara yeni bir iş bulma ile aktif iş gücü politikası dahilinde İşkur'un organize ettiği kurs ve programlara katılma imkanı da sağlanmaktadır (4447 sayılı Kanun, Ek Madde-6/8-c-d).

Bu edimlerden yararlanmanın tek koşulu kuruma kayıtlı işsiz olmaktır. Ancak esnaf ahilik sandığı uygulaması ile daha önce çalışma ilişkisi dikkate alınmaksızın sunulan bu edimin, uygulama başladıktan sonra kendi adına bağımsız çalışanlar için farklılaşacağı anlaşılmaktadır. Bu farklılaşmanın temeli ise, daha önce herkes için yalnızca işsizlik fonundan finanse edilerek sunulan bu edimlerin, esnaf ahilik sandığı ile beraber, kendi adına bağımsız çalışanlar için artık esnaf ahilik sandığı fonu aracılığı ile finanse edilecek olmasıdır. Burada edimin niteliğinde değil, finansmanında farklılık oluşacağı görülmektedir.

Esnaf ahilik sandığından yararlanmanın üç koşulu vardır. Bu koşullar; sigortalılığın sona ermesi, başvuru ve prim koşulu şeklindedir. Üç koşul da aynı anda yerine getirilmiş ise

ödenekten yararlanma söz konusudur. Koşullardan birisinin tamamlanmamış olması hak düşürücü gerekçe olarak nitelendirilmektedir.

## 2.KAHRAMANMARAŞ'TA BULUNAN ESNAFLARIN AHİLİK SANDIĞI UYGULAMASINA İLİŞKİN TUTUMLARININ ANALİZİ

### 2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı; Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasının kapsamına giren ve Kahramanmaraş il merkezinde faaliyet gösteren kendi nam ve hesabına bağımsız çalışanların, uygulamaya ilişkin tutumlarını analiz etmektir.

Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasına ilişkin literatürde benzer teorik veya ampirik bir çalışmanın yer almaması, çalışmayı önemli kılan temel nedendir. Bugüne kadar işsizlik sigortası üzerine yapılmış ampirik çalışmalar incelendiğinde ise bu çalışmalarda işsizlik sigortasının işsizlik oranları, iş arama süresi, yeniden istihdam, büyüme veya gelir dağılımına etkisinin araştırıldığı görülmektedir. Ancak işsizlik sigortası yararlanıcılarının sigortaya ilişkin tutumlarına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

### 2.2. Araştırmanın Yöntemi

#### a. Araştırmanın Evreni, Örneklemi

Araştırmanın evreni, Kahramanmaraş il merkezinde yer almakta olup 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında 4/1-b sigorta kolundan sigortalı bulunan kendi adına çalışanlardır. Kahramanmaraş il merkezine bağlı Onikişubat ve Dulkadiroğlu ilçeleri seçilmiş, bu ilçelerde yer alan 7 ana sektör ile bu ana sektörlerin çatısı altında bulunan işletmeler belirlenmiştir. Bu sektörler ve işletmeler;

- Gıda Üretim ve Satış Sektörü; kafe, restoran, fırın işletmeleri,
- Yalnızca Gıda Satış Sektörü; şarküteri, kasap, aktar, bakkal, market işletmeleri,
- Genel Satış Sektörü; giyim, ayakkabı, bijuteri, telekomünikasyon, züccaciye, çiçek, beyaz eşya işletmeleri,
- Gayrimenkul Sektörü; satış, kiralama işletmeleri,
- İnşaat Sektörü; müteahhitlik, mimarlık, elektrik, tesisat işletmeleri,
- Zanaat Sektörü; bakır, kuyum, demir işleme, marangoz işletmeleri,
- Sağlık ve Güzellik Sektörü; eczane, kuaför, berber, güzellik merkezi işletmeleri şeklindedir.

Belirtilen sektörlerde yer almayan ancak ankete katılım gösterenler için diğer sektörler seçeneği de eklenmiştir.

#### b. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Uygulanan anketin birinci kısmında katılımcıların demografik özellikleri, SGK ile ilişkileri, kurum hakkındaki görüşleri ve Covid-19 Salgını dönemindeki durumları ile ilgili sorular sorulmuştur. İkinci kısımda ise Esnaf Ahilik Sandığı Uygulaması hakkında tutumları ile ilgili sorular yer almaktadır. Tutum soruları 4'lü likert şeklinde hazırlanmıştır. Oluşturulan anketlerin bir kısmı Covid-19 Salgını nedeniyle elektronik ortamda toplanırken

bir kısmı da basılı anketler kullanılarak toplanmıştır. Hazırlanan anket, kolayda örneklem yöntemiyle belirlenen 274 katılımcıya uygulanmıştır.

Literatürde daha önceden geliştirilmiş bir tutum ölçeği bulunmadığından, benzer değişkenlerle ilgili daha önce geliştirilmiş tutum ölçekleri incelenerek 7 soruluk bir Esnaf Ahilik Sandığı tutum ölçeği oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda bir ön test gerçekleştirmek amacıyla 50 katılımcıya ulaşılmış ve elde edilen veriler üzerinden tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliği araştırılmıştır. Güvenilirlik için Cronbach'ın Alpha ( $\alpha$ ) katsayısı ve geçerlilik için de açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen güvenilirlik testinde ölçeğin  $\alpha$  katsayısı 0,728 olarak bulunmuştur. Bu değer oluşturulan anket sorularının “oldukça güvenilir” bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2008: 405).

Faktör analizinde verilerin analize uygun olup olmadığını gösteren KMO testinin sonucu 0,557 olarak bulunmuştur. Bu değer uygunluğun “zayıf” olduğunu göstermekle birlikte, kabul edilebilir sınırdadır (Kalaycı, 2008: 322). Bu zayıflığın sebebi olarak ön testteki veri sayısının azlığı gösterilebilir. Öte yandan, Barlett Küresellik testinin anlamlılık değeri 0,001 ( $p < 0,05$ ) olarak ölçülmüştür. Bu değer de veri setinin faktör analizine uygun olduğunu gösteren diğer bir kanıttır.

Gerçekleştirilen faktör analizinde 7 soru iki alt boyuta dağılmıştır. Boyutların altında toplanan sorular incelendiğinde, dört sorunun Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasının nicel özelliklerine karşı tutumu, diğer üç sorunun ise uygulamanın nitel yönüyle ilgili tutumu ölçen sorular olduğu görülmektedir. Dolayısıyla boyutlar “nicel tutum” ve “nitel tutum” şeklinde adlandırılmıştır. Bu iki boyutun toplam açıklanan varyansı %72'dir. Bu sonuçlar ölçeğin uygulanabilirliği konusunda kanıt olarak değerlendirilmiştir.

### 2.3. Verilerin Analizi ve Bulgular

#### a. Güvenilirlik ve Geçerlilik (Açıklayıcı Faktör Analizi) Bulguları

Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğinin test edilmesi için Cronbach'ın Alpha ( $\alpha$ ) değeri kullanılmış ve Tablo 1'de de gösterildiği gibi 0,693 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin, pilot uygulama sonuçlarında da olduğu gibi, “oldukça güvenilir” bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

**Tablo 1: Ölçek güvenilirliği ( $\alpha$ )**

Cronbach'ın Alpha Değeri	Önerme Sayısı
0,693	7

Ölçeğin geçerliliğinin test edilmesi için 274 katılımcıdan elde edilen veriler üzerinde açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett'in Küresellik testi gerçekleştirilmiştir. Tablo 2'de gösterilmiş olan değerler, verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

**Tablo 2: KMO ve Bartlett's Test Sonuçları**

KMO		0,658
Bartlett'in Küresellik Testi	Approx. Chi-Square	439,889
	Df	21
	Sig.	0,001

Ölçekte yer alan maddelerin hangi genel değişken ya da faktörlerin altında toplandığını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Analizde daha anlamlı faktör yapıları elde etmek amacıyla temel bileşenler analizi (principle component analysis) ve Varimax rotasyon yöntemi kullanılmıştır.

Analiz sonucunda ölçek soruları iki faktör altında, faktör yükleri 0,50'nin üzerinde olacak şekilde toplanmıştır. Faktörlere dağılan sorular incelendiğinde dört sorunun Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasının nicel özellikleri ile ilgili tutumlarını, diğer üç sorunun ise uygulamanın nitel özellikleri ile ilgili esnafın tutumlarını ölçmeye çalıştığı görülmüştür. Buradan hareketle faktörler “nicel tutum” ve “nitel tutum” şeklinde isimlendirilmiştir. Faktörlerin öz değerleri (eigenvalues) 1'in üzerinde ve toplam açıklanan varyans 0,57 olarak bulunmuştur. Analiz sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

**Tablo 3: Faktör Analizi Sonuçları**

Faktör 1: Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasının Nicel Boyutu	Faktör Yüğü		Ort.	ss.
	Nicel Tutum	Nitel Tutum		
Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması (esnaflar için işsizlik sigortası) ile esnafa ödediği prim süresine bağlı olarak minimum 180 gün (6 ay), maksimum 300 gün (10 ay) işsizlik maaşı verilmesi planlanmaktadır. İşsizlik maaşı alınacak bu süreler işsiz kalmış <b>esnaf için yeterlidir.</b>	0,799		2,27	1,00
Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasından (esnaflar için işsizlik sigortasından) verilecek maaş esnafın ödediği prime bağlı olacaktır ve yaklaşık asgari ücret seviyesindedir. Ödenmesi öngörülen bu gelir işsiz kaldığımda bana yeterli olacaktır.	0,763		2,15	0,96
Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması (esnaflar için işsizlik sigortası) için esnafın ödeyeceği primin 2 katı kadar devlet o esnaf adına sisteme katkı verecektir. Devletin sisteme prim ödeyen adına vereceği katkı <b>yeterli miktardadır.</b>	0,677		2,47	1,01
Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması (esnaflar için işsizlik sigortası) için esnafın ödemesi planlanan minimum ve maksimum tutarlar asgari ücrete orantılı belirlenecektir. 2020 yılı için bu tutar yaklaşık olarak aylık en az 60TL en fazla yaklaşık 120TL'ye tekabül etmektedir. 2024 yılında asgari ücrete gelecek zamma göre bu tutar artacaktır. Bu tutarın her ay ödenmesi esnaf olarak beni <b>zorlamayacaktır.</b>	0,506		2,56	1,02
<b>Faktör 2: Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasının Nitel Boyutu</b>				
Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması (esnaflar için işsizlik sigortası) 2024 yılından <b>daha önce yürürlüğe girmiş olmalıydı.</b>		0,890	3,29	0,90
Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması (esnaflar için işsizlik sigortası) <b> faydalı bir uygulamadır.</b>		0,890	3,16	0,94
Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasına (esnaflar için işsizlik sigortasına) katılımın <b>zorunlu olması yerinde bir karardır.</b>		0,510	2,82	1,01
<b>Özdeğer</b>	2,471	1,530		
<b>Açıklanan Varyans (%)</b>	35,296	21,863		
<b>Toplam Açıklanan Varyans (%)</b>	57,159			

## b. Betimleyici İstatistikler ve Farklılık Analizleri

Bu kısımda demografik istatistiklerle katılımcıların demografik özelliklerine göre Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasına karşı nicel ve nitel tutumlarında bir farklılık olup olmadığı bir arada sunulmaya çalışılmıştır. Analizlerden önce tutum boyutlarının

ortalamları alınmış ve farklılık analizleri bu ortalama değerler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Farklılık analizlerinde bağımsız örneklem t-test ve tek yönlü ANOVA analizleri, SPSS 26 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Demografik verilere göre farklılık analizlerine geçmeden önce katılımcıların uygulamaya karşı tutumlarının betimleyici istatistiklerini vermekte fayda olacağı düşünülmektedir. İlgili bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

**Tablo 4: Tutum Boyutlarına İlişkin Bulgular**

	n	Min.	Maks.	Ort.	ss.
Nicel Tutum	274	1,00	4,00	2,36	0,70
Nitel Tutum	274	1,00	4,00	3,09	0,75

Nicel ve nitel tutum boyutları ile ilgili betimleyici istatistikler incelendiğinde, nicel boyutla ilgili tutum sorularına verilen yanıtların ortalamasının 2,36, nitel boyutla ilgili tutum sorularına verilen cevapların ortalamasının ise 3,09 olduğu görülmektedir. Buna göre her iki tutum da olumlu eğilime sahipken, nitel tutumun daha olumlu olduğu değerlendirilebilir.

### b.1. Demografik Değişkenlere Göre Farklılık Analizi

Betimleyici istatistiklere bakıldığında, katılımcıların %49,6'sının 26-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu katılımcılar ortalama 2,41 ile nicel boyuta en yüksek olumlu tutumu gösteren yaş aralığıdır. Katılımcıların %31,4'ü ise 41-57 yaş aralığındadır ve olumlu tutumlarının ortalama 2,27 ile en düşük seviyede olduğu görülmektedir. Katılımcıların %67,2'si evli, %32,8'i bekârdır. Katılımcıların uygulamaya karşı nicel tutumlarının ortalaması evlilerde 2,36 (ss=0,6898) ve bekârlarda 2,38 (ss=0,7153) iken; nitel tutumlarının ortalaması evlilerde 3,09 (ss=0,7634) ve bekârlarda 3,10'dur (ss=0,7159).

**Tablo 5: Yaş, Medeni Durum ve Eğitim Düzeyi İstatistikleri**

	Yaş	n	(%)	Ort.	ss
Nicel tutum	18-25	40	14,6	2,40	0,66
	26-40	136	49,6	2,41	0,71
	41-57	86	31,4	2,28	0,73
	57 üzeri	12	4,4	2,31	0,34
Nitel Tutum	18-25	40	14,6	3,03	0,73
	26-40	136	49,6	3,09	0,77
	41-57	86	31,4	3,12	0,70
	57 üzeri	12	4,4	3,14	0,92
	<b>Medeni Durum</b>	<b>n</b>	<b>(%)</b>	<b>Ort.</b>	<b>ss</b>
Nicel Tutum	Evli	184	67	2,36	0,69
	Bekar	90	33	2,38	0,72
Nitel Tutum	Evli	184	67	3,09	0,76
	Bekar	90	33	3,10	0,72
	<b>Eğitim Düzeyi</b>	<b>n</b>	<b>(%)</b>	<b>Ort.</b>	<b>ss</b>
Nicel Tutum	İlköğretim	40	14,6	2,39	0,67
	Ortaöğretim	51	18,6	2,32	0,68
	Lise	101	36,9	2,31	0,69
	Lisans	72	26,3	2,45	0,69
	Yüksek Lisans	9	3,3	2,44	1,13
	Doktora	1	0,4	2,25	-
Nitel Tutum	İlköğretim	40	14,6	3,29	0,75
	Ortaöğretim	51	18,6	3,13	0,68

	Lise	101	36,9	2,96	0,80
	Lisans	72	26,3	3,16	0,66
	Yüksek Lisans	9	3,3	2,85	0,99
	Doktora	1	0,4	3,00	-
	<b>Önceden İşsizlik</b>	<b>n</b>	<b>(%)</b>	<b>Ort.</b>	<b>ss</b>
<b>Nicel Tutum</b>	Evet	128	46,7	2,44	0,71
	Hayır	146	53,3	2,28	0,68
<b>Nitel Tutum</b>	Evet	128	46,7	3,00	0,80
	Hayır	146	53,3	3,16	0,69

Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında, %36,9'unun lise mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %26,3'ü lisans, %3,3'ü yüksek lisans ve %0,4'ünün doktora derecelerine sahip oldukları görülmektedir. Ortaöğretim seviyesindeki katılımcıların oranı %18,6 iken ilköğretim seviyesindeki katılımcıların oranı %14,6'dır. Katılımcıların %46,7'si daha önce işsiz kaldığını belirtirken, %53,3'ü daha önce hiç işsiz kalmadığını ifade etmiştir. Yaş, medeni durum, eğitim seviyesi ve daha önceden işsiz kalmış olma için betimleyici istatistikler Tablo 5'te sunulmuştur.

Yaş, medeni durum, eğitim seviyesi ve önceden işsizliğe göre Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasına karşı nicel ve nitel tutumların bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ANOVA ve bağımsız örneklem t-testleri gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen testlerde bu değişkenler açısından katılımcıların sandık uygulamasına karşı tutumlarının bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır.

Cinsiyet değişkeninin tanımlayıcı istatistiklerine bakıldığında, Tablo 6'da görüldüğü gibi, katılımcıların %77'sinin erkek, %23'ünün ise kadın olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize Kahramanmaraş'ta kendi nam ve hesabına çalışanlar içerisinde erkeklerin ağırlıkta olduğuna dair bir fikir vermektedir. Bununla birlikte hem kadın katılımcıların hem de erkek katılımcıların nicel tutumlarının aynı ve nitel tutuma göre daha az olumlu olduğu da görülmektedir. Öte yandan kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha olumlu bir nitel tutuma sahip oldukları da elde edilen bir diğer sonuçtur.

**Tablo 6: Cinsiyet İstatistikleri ve Farklılık Analizi**

Değişken	Cinsiyet	n	(%)	Ort	ss	t-testi		
						t	s.d.	p
<b>Nicel Tutum</b>	<b>Erkek</b>	211	77	2,36	0,73	-0,013	272	0,989
	<b>Kadın</b>	63	23	2,36	0,57			
<b>Nitel Tutum</b>	<b>Erkek</b>	211	77	3,03	0,77	-2,112	272	0,036
	<b>Kadın</b>	63	23	3,26	0,62			

Tutumların cinsiyete göre bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde, bağımsız örneklem t-testi sonuçları bize, beklendiği gibi, nicel tutumda cinsiyete göre bir farklılık olmadığını söylemektedir. Nitel tutum ele alındığında ise analiz sonuçları kadın katılımcıların tutumları ile erkek katılımcıların tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

**Tablo 7: Sektör İstatistikleri**

	Sektör	n	(%)	Ort.	ss
<b>Nicel Tutum</b>	Gıda Üretim ve Satış	46	16,8	2,26	0,65
	Yalnızca Gıda Satış	26	9,5	2,24	0,68
	Genel Satış	79	28,8	2,53	0,70
	Gayrimenkul	11	4,0	2,11	0,70

	İnşaat	24	8,8	2,51	0,72
	Zanaat	29	10,6	2,25	0,78
	Sağlık & Güzellik	36	13,1	2,33	0,61
	Diğer	23	8,4	2,33	0,76
Nitel Tutum	Gıda Üretim ve Satış	46	16,8	3,09	0,67
	Yalnızca Gıda Satış	26	9,5	3,12	0,77
	Genel Satış	79	28,8	3,24	0,72
	Gayrimenkul	11	4,0	2,76	0,93
	İnşaat	24	8,8	2,94	0,88
	Zanaat	29	10,6	3,04	0,73
	Sağlık & Güzellik	36	13,1	3,21	0,61
	Diğer	23	8,4	2,75	0,85

Sektör değerlendirmesi 7 ana sektör ve bunlara ait alt çalışma alanları ile gerçekleştirilmiş ve diğer seçeneği, belirlenmiş sektörlerde yer almayan katılımcıların seçimine sunulmuştur. Sektör değişkeninin betimleyici istatistikleri Tablo 7’de sunulmuştur. Sektöre göre katılımcıların tutumlarının bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek üzere tek yönlü ANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Test sonuçlarına göre katılımcıların nicel ( $F=1,68$  ve  $p=0,219$ ) ve nitel ( $F=1,740$  ve  $p=0,10$ ) tutumlarında sektörlere göre bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasını daha önce duymamış olan katılımcı oranı %77 ile yüksek bir oran olarak ortaya çıkmıştır. Daha önce uygulamayı duymuş olan katılımcıların oranı ise %23’tür. Katılımcılardan uygulamayı daha önce duymamış olanların uygulama ile ilgili hem nicel hem de nitel olumlu tutumları, uygulamayı daha önce duymuş olanlardan bir miktar daha yüksek bulunmuştur.

Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasını daha önce duyup duymama durumuna göre nicel ve nitel tutumlarda bir farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmak için gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinin sonuçları  $p<0,05$  anlamlılık seviyesinde nicel ve nitel tutumlarda bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

**Tablo 8: Sandık Uygulamasını Daha Önce Duyma İstatistikleri**

Değişken	Önceden Duyma	n	(%)	Ort	ss
Nicel Tutum	Evet	211	77	2,22	0,70
	Hayır	63	23	2,40	0,69
Nitel Tutum	Evet	211	77	3,03	0,73
	Hayır	63	23	3,10	0,75

## **b.2. Katılımcıların Sosyal Güvenlikle İlgili Geçmiş ve Düşüncelerine Göre Tutum Boyutlarının Farklılık Analizi**

Katılımcıların SGK’ya borçluluk durumlarına bakıldığında %40,5’inin hâlihazırda borçlu olduğu, %50,5’inin ise kuruma bir borcunun olmadığı görülmektedir. Kuruma borcu olanlarla olmayanlar arasında, nicel tutumda, istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu, gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi sonucunda ortaya çıkmıştır. Kaldı ki borcu olmayanların uygulamaya nicel tutumlarının, borcu olanlara göre daha olumlu olduğu Tablo 9’da görülmektedir. Nitel tutumda ise herhangi bir fark görülmemektedir.

**Tablo 9: SGK'ya Borç Durumu İstatistikleri ve Farklılık Analizi**

Değişken	Borç	N	(% )	Ort	ss	t-testi		
						t	s.d.	p
Nicel Tutum	Evet	111	40,5	2,18	0,75	-3,497	272	0,001
	Hayır	163	59,5	2,48	0,64			
Nitel Tutum	Evet	111	40,5	3,03	0,84	-0,679	272	0,497
	Hayır	163	59,5	3,18	0,68			

Katılımcılara mevcut sosyal güvenlik sistemini genel hizmetler olarak yeterli bulup bulmama durumu sorulduğunda %34,7'si genel olarak sosyal güvenlik hizmetlerini yeterli bulduğunu ifade etmektedir. Buna karşın bir bütün olarak sosyal güvenlik hizmetlerini yeterli bulmayan katılımcıların oranı ise %65,3 şeklindedir. Sosyal güvenlik hizmetlerini yeterli bulanlarla bulmayanların sandık uygulamasına karşı nicel ve nitel tutumları arasında bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinde, Tablo 10'da görüldüğü gibi istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

**Tablo 10: SGK Hizmetlerini Yeterli Bulma İstatistikleri ve Farklılık Analizi**

Değişken	Yeterli	N	(% )	Ort	ss	t-testi		
						t	s.d.	p
Nicel Tutum	Evet	95	34,7	2,47	0,72	1,952	272	0,052
	Hayır	179	65,3	2,30	0,68			
Nitel Tutum	Evet	95	34,7	3,06	0,73	-0,453	272	0,651
	Hayır	179	65,3	3,10	0,76			

### b.3. Katılımcıların Covid-19 Salgını Sürecindeki Durumlarına Göre Tutum Boyutlarının Farklılık Analizi

Katılımcıların %93,8'i Covid-19 salgını süresince gelir kaybı yaşadığını belirtirken, gelir kaybı yaşamadığını belirtenlerin oranı %6,2 olarak tespit edilmiştir. Gelir kaybı yaşayanlarla yaşamayanlar arasında sandık uygulamasına karşı nicel tutumlarında, gerçekleştirilen t-testi sonucunda bir farklılık görülmemektedir. Öte yandan nitel tutumda, gelir kaybı yaşamış olanlarla herhangi bir gelir kaybı yaşamayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Buna göre salgın döneminde gelir kaybı yaşayanların nitel olarak sandık uygulamasına (3,14), gelir kaybı yaşamayanlara göre (2,39) çok daha olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Bulgular Tablo 11'de sunulmuştur.

**Tablo 11: Salgın Döneminde Gelir Kaybı İstatistikleri ve Farklılık Analizi**

Değişken	Gelir Kaybı	N	(% )	Ort	ss	t-testi		
						t	s.d.	p
Nicel Tutum	Evet	257	93,8	2,35	0,70	- 1,010	272	0,313
	Hayır	17	6,2	2,53	0,60			
Nitel Tutum	Evet	257	93,8	3,14	0,72	4,099	272	0,001
	Hayır	17	6,2	2,39	0,76			

Katılımcıların %21,2'si salgın döneminde devlet yardımı (faizsiz kredi, sosyal yardımlar vb.) aldığını, % 78,8'i ise herhangi bir yardım almadığını belirtmiştir. Devlet yardımı alanlarla almayanlar arasında sandık uygulamasına karşı bir tutum farkı olup



olmadığını belirlemek üzere gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinde, Tablo 12’de görüldüğü üzere, hem nicel hem de nitel tutumda, yardım alanlarla almayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

**Tablo 12: Salgın Döneminde Devlet Yardımı Alma İstatistikleri ve Farklılık Analizi**

Değişken	Yardım Alma	N	(%)	Ort	ss	t-testi		
						t	s.d.	p
Nicel Tutum	Evet	58	21,2	2,31	0,77	-0,660	272	0,510
	Hayır	216	78,8	2,38	0,68			
Nitel Tutum	Evet	58	21,2	3,03	0,88	-0,717	272	0,474
	Hayır	216	78,8	3,11	0,71			

## SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada Kahramanmaraş il merkezinde yer alan kendi adına ve hesabına çalışanların Esnaf Ahilik Sandığı Uygulamasına ilişkin tutumlarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma Kahramanmaraş il merkezine bağlı Dulkadiroğlu ve Onikişubat ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. 7 farklı sektörden toplamda 274 katılımcıya ulaşılmıştır.

İlk olarak, literatürde konuyla ilişkili herhangi bir tutum ölçeği yer almadığından, geliştirilen Esnaf ahilik Sandığı Uygulaması Tutum Ölçeği, güvenilirlik ve geçerlilik açısından test edilmiştir. Gerçekleştirilen güvenilirlik testinde tutum ölçeğinin yeterli güvenilirliğe sahip olduğu ( $\alpha=0,693$ ) ortaya koyulmuştur. Açıklayıcı Faktör Analizi sonucunda ölçeğin nicel ve nitel tutum olmak üzere iki alt boyuta ayrıldığı belirlenmiş, elde edilen değerlerle, ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olduğu değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın literatüre önemli bir katkı sağladığı değerlendirilebilir. Ayrıca gelecekteki çalışmalarda bu ölçeğin kullanılması, ölçeğin güvenilirlik ve geçerliliğinin daha genellenebilir bir şekilde kanıtlanması anlamına gelecektir.

Katılımcıların genel anlamda Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasına karşı tutumları değerlendirildiğinde, nicel olumlu tutumlarının nitel olumlu tutumlarına göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç, katılımcıların % 93,8’inin Covid-19 salgını döneminde gelir kaybı yaşadığı sonucu ile birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir. Zira katılımcıların sandık uygulaması için ödeyecekleri prim miktarları, gün, geri ödeme vb. bilgilerin yer aldığı nicel tutum sorularına, hali hazırda gelir kaybı yaşamakta oldukları bir dönemde cevap verdikleri, dolayısıyla nicel sorulara karşı daha temkinli durdukları sonucuna varılabilir (ort=2,36). Öte yandan katılımcılar sandık uygulamasına nitel olarak daha olumlu bir tutum sergilemektedirler (ort=3,09). Buna göre uygulamanın kendileri açısından faydalı olduğu görüşünü yansıtmış olan katılımcıların nicel tutumlarının da salgın dönemindeki ekonomik koşulların düzelmeye başlamasıyla, daha olumlu bir tutuma evrileceğini öngörmek mümkündür denilebilir. Gelecek çalışmalarda bu öngörünün test edilmesinin, literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testleri ve varyans analizleri (ANOVA) sonucunda katılımcıların yaşları, medeni durumları, eğitim düzeyleri ve daha önce işsiz kalmış olma değişkenlerinin nicel ve nitel tutum boyutlarında bir farklılığa sebep olmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle yaş grupları arasında, evlilerle bekârlar arasında, eğitim düzeyleri arasında ve daha önce işsiz kalmış olma/olmama durumları arasında nicel ve nitel boyutlarda bir tutum farklılığı kaydedilmemiştir. Yine katılımcıların faaliyet gösterdikleri

sektörlere göre uygulamaya karşı nicel ve nitel tutumları arasında bir fark görülmemektedir. (bkz. Tablo 5 ve Tablo 7).

Cinsiyet değişkenine bakıldığında ise, nicel tutumda kadın ve erkek katılımcılar arasında bir farklılık ortaya çıkmazken, nitel tutumda kadın ve erkek katılımcılar arasında bir farklılık gözlemlenmiştir. Gerçekten de Tablo 6'ya bakıldığında kadın katılımcıların sandık uygulamasına erkek katılımcılara göre daha olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Her ne kadar bu çalışmada bu farklılığı daha iyi yorumlamak için elimizde bir veri olmasa da, kadınlarla erkeklerin tutumları arasındaki farklılığın temel sebeplerini ortaya koyacak yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %77'sinin Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasını daha önce hiç duymadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca uygulamayı daha önce duymuş olanlarla duymamış olanlar arasında bir tutum farkı gözlemlenmemiştir. Bu sonuç iletişim kanallarında bir eksikliğin olduğu, sandık kapsamına giren kişilere uygulamanın yeterince duyurulmadığı düşüncesini uyandırmaktadır. Dolayısıyla, iletişim, tanıtım gibi faaliyetlerle sandık kapsamına giren kişilerde özellikle nicel tutumun daha olumlu hale gelmesi sağlanabilir (bkz. Tablo 8).

İlgi çekici bir diğer sonuç, SGK'ya borç durumuna göre katılımcıların tutumlarıyla ilgilidir. Katılımcıların sandık uygulamasına karşı nitel tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemişken, nicel boyutta kuruma hâlihazırda borcu olanlarla olmayanlar arasında bir tutum farklılığı tespit edilmiştir. Tablo 9'da görüleceği üzere, kuruma borcu olmayanlar, borcu olanlara göre sandık uygulamasına daha olumlu bir tutum sergilemişlerdir. Yine bu sonucu, katılımcıların %93,8'inin salgın döneminde gelir kaybı yaşadığı verisiyle birlikte değerlendirdiğimizde, uygulama kapsamına giren kişilerin borçluluk durumları ile ilgili düzenlemelerle, sandık uygulamasına karşı olumlu tutumların artırılabilirliği düşünülmektedir.

Ayrıca katılımcıların büyük çoğunluğunun (%65,3) SGK hizmetlerini genel anlamda yeterli bulmadığı görülmüştür. Buradan hareketle gerek yasal gerekse uygulamayla ilgili çeşitli düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca SGK'nın sunduğu hizmetlerin hangilerinde yetersizlik algısı olduğunun tespit edilmesi için yeni araştırmaların yapılmasının gerekli olduğu da söylenebilir.

Salgın döneminde gelir kaybı yaşamış olanlarla olmayanlar arasında nicel boyutta bir tutum farkı gözlemlenmezken; nitel boyutta gelir kaybı yaşamış olanların, herhangi bir gelir kaybı yaşamamış olanlara göre sandık uygulamasına karşı çok daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmüştür. Gelir kaybı yaşamış olanların daha olumlu bir tutuma sahip olmaları beklenen bir sonuçtur, zira şayet uygulama hayata geçirilmiş olsa idi, gelir kaybı yaşamış olanların kayıpları bir nebze de olsa azalacaktı. Bu noktada daha önce hayata geçirilmesi ertelenmiş olan uygulamanın bir an önce hayata geçirilmesinin bir ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür.

Ayrıca salgın döneminde devletten herhangi bir yardım almış olanların oranı %21,2 iken, yardım almamış olanların oranı %74,8 olarak tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında yardım uygulamalarının yeterince duyurulamamış olması ya da yardım faaliyetlerinin kapsamın dar tutulmasının etkisinin olabileceği düşünülebilir. Bu bağlamda yardımların kapsamlarının genişletilmesi ve iletişimde ilgili odaların daha aktif kullanılması gibi çözümler göz önünde bulundurulabilir.

Sonuç olarak uygulama hayata geçirilmeden önce içeriği ve kapsamı hususunda çeşitli iletişim kanalları devreye sokularak ilgililerin bilgilendirilmesinin önem arz ettiği görülmektedir. Ayrıca 2017 yılında ilan edilmiş olan uygulamanın 2023 sonrasına ertelenmiş olmasının, uygulamaya karşı olumlu tutumları geciktirdiği düşünüldüğünde;

uygulamanın yeni bir ötelemeye tabi tutulmaması gerektiği düşünülmektedir. Kaldı ki uygulama daha önce hayata geçirilse idi 2020 yılında salgın başlamadan önce, ilgililer uygulamadan işsizlik ödeneği hak edebilmenin ilk koşulu olan prim ödeme koşulunu sağlamış olacaktı. Böylece bir yandan ilgililer diğer kamu yardım ve destek programlarına ek olarak kendi tasarrufları sonucu oluşturulmuş bir fondan gelir elde etme imkânına sahip olacak, öte yandan da makro-ekonomik yapı üzerindeki salgın baskısı bir nebze de olsa daha hafif hissedilebilecekti.

Esnaf Ahilik Sandığı uygulamasının devreye girmesiyle birlikte oluşacak veriler üzerinden uygulamanın büyümeye, istihdama veya gelir dağılımına etkisinin yeni akademik çalışmaların konusunu oluşturacağı düşünülmektedir.

## KAYNAKÇA

- Avlijaš, S. (2020). *Access to Social Protection for Workers and The Self-Employed*. Luxemburg: Publications Office of the European Union.
- Ayhan, A. (2012). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1(1), 41-55.
- Başterzi, S. (1996). *İşsizlik Sigortası*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Baydar, B. (2012). İşsizlik Sigortasının Esnaflara Yaygınlaştırılması: Uygulama İçin Öneriler. *Sosyal Güvence*, 0(2), 47-61.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı'da Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (21), 81-115.
- Biçerli, K. (2000). *Çalışma Ekonomisi*. Eskişehir: Beta Yayınları.
- Dilik, S. (1988). Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 43(1), 41-80.
- Duruel, M. (2011). Avrupa Birliği'nde Uzun Dönem İşsizliğe Karşı Uygulanan İstihdam Politikaları. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(53), 375-421.
- Gökbayrak, Ş. (2017). Değişen Refah Devletleri ve Sosyal Yardımlar. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 7(1), 71-90.
- İleri, Ü. (2019). Anadolu Selçuklu'dan Osmanlı'ya Esnaf Örgütlenmeleri, *Çalışma ve Toplum*, 8(21), 201-202.
- ILO, (1952). C102-Social Security (Minimum Standards) Convention (No. 102). [https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100\\_ILO\\_CODE:C102](https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C102) (Erişim Tarihi: 01.05.2020).
- ILO, (2002). International Labour Standards on Social Security. <https://www.ilo.org/global/standards/subjects-covered-by-international-labour-standards/social-security/lang--en/index.htm> (Erişim Tarihi: 27.04.2020).
- ILO, (2012). R202-Social Protection Floors Recommendation (No. 202). [https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100\\_ILO\\_CODE:R202](https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R202) (Erişim Tarihi: 26.04.2020).
- ILO, (2020). Unemployment Rate. [https://www.ilo.org/ilostat-Files/Documents/description\\_UR\\_EN.pdf](https://www.ilo.org/ilostat-Files/Documents/description_UR_EN.pdf) (Erişim Tarihi: 07.07.2020).
- IMF, (2018). Reimagining Social Protection. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/12/world-bank-reimagining-socialprotection-rutkowski.htm> (Erişim Tarihi: 26.04.2020).
- İşçiçok, Ö. (2015). *Temel Sosyal Politika Sorunları*, Sosyal Politika, Ed: Tokol, A. & Alper, Y. Bursa: Dora Yayıncılık.

- İŞKUR, (2020). İşsizlik Sigortası. <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/> (Erişim Tarihi: 12.07.2020).
- ISSA. (2019). Social Security: A Fundamental Human Right. <https://www.issa.int/Understanding%20social%20security> (Erişim Tarihi: 27.04.2020).
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keret, R. (2001). İsrail'deki Serbest Meslek Sahipleri ve Yarı Çalışan Kişiler İçin İşsizlik Sigortası /Serbest Meslek Sahipleri ve Serbest Meslek Sahipleri İçin İşsizlik Yardımları. *Sosyal Güvenlik*, 61, 172-196.
- Kocabaş, F. & Canbey Özgüler, V. (2019). Pasif İşgücü Piyasası Politikaları: İşsizlik Ödeneği ve İşsizlik Yardımı Uygulamaları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 266-283.
- Luigjes, C., Ficsher, G. & Vandenbroucke, F. (2019). The US Unemployment Insurance Scheme: A Model for the EU. *Intereconomics*, (54), 314-318.
- Martinez, M.F. (2016). Am I Self-Employed or Small Business Owner? <https://mariett.emartinez.com/2016/09/self-employed-small-business-owner-heck/#:~:text=The%20biggest%20difference%20between%20Self,Business%20Owners%20RUN%20THEIR%20BUSINESS.&text=Self%20Employed%20performs%20all%20tasks,alone%20VS%20SBO%20are%20employers> (Erişim Tarihi: 18.08.2020).
- OECD, (2018). "Social Protection System Review", <https://www.oecdilibrary.org/docserver/9789264310070en.pdf?expires=1587909902&id=id&accname=guest&checksum=AC30AAE1ED91196005CD9C9B373D07D3> (Erişim Tarihi: 26.04.2020).
- Öksüz, E. (1993). *Ahilik Müessesesinin Sosyal Gelişmedeki Yeri ve Önemi. Sosyoloji Konferansları*, 24. Kitap, İstanbul: İÜİFM Yayın.
- Öktem, R. Y. A. İ. (2012). İşsizlik ve İşsizlikle Mücadele. *Journal of Social Policy Conferences*, 0 (3).
- Özbek, N. (2006). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar*, İstanbul: Tarih Vakfı.
- Öztürk, Ş. (2014). Sosyal Korumada Yeni Sosyal Risk Yaklaşımı. *Sosyal Siyaset Konferansları*, 66-67(1-2), 43-74.
- SGK (2020). Kurumumuz. <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz> (Erişim Tarihi: 28.04.2020).
- Standing, G. (2007). Social Protection. *Development in Practice*, 17(4-5), 511-522
- Tsuruga, I., (2020). Ensuring Better Social Protection for Self-Employed Workers. Paper Prepared for the 2nd Meeting of The G20 Employment Working Group Under Saudi Arabia's Presidency.
- TÜİK, (2020). İşgücü İstatistikleri, Mart 2020. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33787> (Erişim Tarihi: 08.07.2020).
- WB (The World Bank), (2012). *2012-2022 Social Protection And Labor Strategy Resilience, Equity, and Opportunity*. Washington, USA, 109s.
- Wießner, F. (2016). An Examination of the Voluntary Extended Unemployment Insurance for the Self-Employed in Germany. *Sozialer Fortschritt*, 65(7), 171-178.
- Yalçın, K. (2000). İşsizlik Sigortası ve Finansman Modeli. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 169-184.
- Yazgan, T. (1972). Sosyal Güvenlik Kavramı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0(24), 191-208.

- Yenihan, B. (2017). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Güvenlik: Dünya’da ve Türkiye’de Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 177-196.
- Zadil, E. (1960). İşsizlik Sigortası. *Journal of Social Policy Conferences*, 0(9-10-11), 226-262.